

soare aflăm că începutul l-a făcut Hasdeu, prin două scrisori, din 18 și 30 septembrie 1876, probabil în franceză (în orice caz altă limbă decât polona)¹. Se poate admite însă că legăturile dintre cei doi oameni de știință sînt anterioare perioadei septembrie-octombrie 1876. Se știe că Hasdeu, care mai fusese la Cracovia în 1861, a vizitat a doua oară acest oraș în vara lui 1876, de astă dată ca director al Arhivelor Statului, din însărcinarea Ministerului Instrucțiunii Publice, pentru a aduna materiale referitoare la trecutul nostru istoric. Deși raportul făcut în urma acestei călătorii² nu cuprinde nimic referitor la vreo eventuală întîlnire a lui Hasdeu cu lingvistul polon, aceasta nu putea avea loc decât acum³. Pînă la această dată nu avem indicii asupra contactelor personale sau de corespondență între ei. Deși Baudouin de Courtenay începuse activitatea sa la Universitatea din Kazan cu un an în urmă⁴, el obișnuia să se întoarcă adesea la Varșovia și Cracovia în scopuri științifice sau personale (cf. anexa I). El cunoaște calitatea lui Hasdeu de director al Arhivelor Statului, pe care o alătură celei de profesor la Universitatea din București în scrisorile sale către Hasdeu (cf. anexa IV).

Din conținutul scrisorilor reiese că, deși Baudouin era cu 7 ani mai tînăr decât Hasdeu (născut în 1838), între cei doi oameni de știință se stabilise de la bun început o vie atracție reciprocă pe plan spiritual și științific. Ei fac în mod curent schimb de informații și lucrări științifice, mai ales proprii (cf. anexele I, II, III, V și VI). Hasdeu îi trimite pachete întregi de cărți și broșuri, numere din „Columna lui Traian“, ba chiar lucrări în manuscris (unul din poemele sale rusești⁵), Baudouin remarcă însă întîrzierea sau neprimirea unora dintre lucrările lui Hasdeu și-și exprimă nemulțumirea că unele lucrări ale sale și chiar scrisori nu i-au parvenit prietenului său român (cf. anexa V). Aflăm amănunte asupra cercetărilor și călătoriilor de documentare ale lui Baudouin în străinătate, despre intenția sa de a vizita, împreună cu soția, Bucureștiul și pe Hasdeu (vizită care n-a mai avut loc, probabil din cauza evenimentelor politice, — războiul din 1877), despre condițiile grele în care-și desfășura activitatea (fondurile foarte reduse de care dispunea, nevoia de a-și „cîrpi buzunarul“ scriind recenzii și articole de gazetă, fapt care-i răpea din timpul necesar elaborării lucrărilor de concepție, apoi unele neplăceri la Universitatea din Kazan, etc.), despre întîlnirea sa cu Hasdeu cu prilejul celui de-al IV-lea Congres al Orientaliștilor de la Florența (1878). Merită a fi subliniate dovezile de interes ale lui Baudouin de Courtenay față de limba și cultura română (își procură *Dicționarul român-francez* al lui Pontbriant, se interesează în două rînduri de data unui congres de romanistică de la București), apoi înalta apreciere dată de el preocupărilor multilaterale ale lui Hasdeu și

¹ Baudouin răspunde în franceză (anexa I) apoi Hasdeu scrie pentru prima dată în polonă (fapt care atrage admirația lui Baudouin, cf. anexa II); în continuare, corespondența se va purta în polonă.

² *Excursiunea la Cracovia. Raport oficial făcut de d. Director General al Arhivelor Statului către d. Ministru al Instrucțiunii Publice*, în „Columna lui Traian“, 1876, p. 472—475.

³ La aceeași concluzie ajunge și I.C. Chițimia în capitolul despre Hasdeu din *Istoria literaturii române*, II, București, 1968, p. 670.

⁴ Cf. v. Bogoroditki, *Казанский период профессорской деятельности И. А. Бодуэна де Куртенэ (1875—1883)*, în „Prace filologiczne“, Varșovia, XV, 2, 1931, p. 465—479.

⁵ Probabil, *Domnița Voichița*.